

مبانی تمدن یونان

مجید یکتائی

نام یونان

باید گفت یونان يك نام ایرانی است که امروز ما سرزمین و جزایر اژه می‌دهیم^۱ بزبان پهلوی بیونانی هروميك گفته‌اند و مصریها نیز با آنها رومی میگفتند مقصود یونان درمتون قدیم اسلامی بیشتر سرزمینی است در شمال غربی آسیای کوچک^۲.

ابوریحان بیرونی گفته است^۳ که یونان مردمی بوده‌اند در بغداد که بطرف غرب رفته‌اند و یاقوت حموی در سده هفتم هجری زیر واژه یونان مینویسد:

«بضم پس از سکون دو نون و میان آنها الفی است، جائیست که از آنجا تا برده هفت فرسنگ است و نیز از آنجا تا بیلقان^۴ هفت فرسنگ^۵».

ازینرو شاید در گذشته این نام سرزمین دیگر یا مردم دیگری اطلاق میشده.

تاریخ قدیم یونان

تاریخ گذشته یونان از يك دوران افسانه‌ای آغاز میگردد زیرا کوشش شده است که تاریخ قدیم یونان بر اساس قصه^۶ تروا بنا گردد در صورتیکه تروا در آسیای کوچک بوده و اگر همه جزیره‌های اژه را یونان بشمار آوریم باز این سرزمین دارای مرزهای طبیعی است که آب آنرا از کناره‌های آسیا جدا میسازد.

درباره اصالت قصه تروا معلوم نیست تا چه اندازه این افسانه جز آنچه در يك اثر حماسی بنسبت مشکوک آمده مربوط بتمدن یونان باشد^۷.

داستان تروا نخستین بار در حماسه‌های ایلپاد و ادیسه دیده میشود که دیرینگی آنها را تا سده هشتم و گاهی نهم پیش از میلاد پنداشته‌اند. در صورتیکه این اثر از شاعری

نایبناست از مردم آسیای کوچک که درباره زادگاه خود چنین حکامه‌ای سروده و آنگاه گمان رفته است که امکان دارد این اثر از چند شاعر باشد.

درباره اصالت این تاریخ نوشته‌اند:

«با وجود کوششهای شلیمان^۸ و باستان‌شناسان تمدن قدیم یونان همچنان تاریکترین دوره‌های تاریخ باستان مانده‌است^۹». کوششهای یونان‌شناس دیگر آلمانی هرمان دیه‌ییس^{۱۰} نیز در شناسائی یونان و دیگران بر این مبنا بجائی نرسید.

میتولوژی یونان نیز زاده تمدن می‌سنی^{۱۱} است و از آنها اقتباس شده‌است.

گذشته از اینکه پیشینه تاریخی تمدن باستانی یونان را از کرانه‌های آسیای کوچک آغاز میکنند گاهی تمدن جزیره سیسیل را که از نظر جغرافیائی بیشتر بتمدن رومی نزدیک است و جزیره کرت را که تمدن مستقل و شکوفائی داشته و تمدن پونتیک آسیای کوچک را از تمدن یونانی دانسته‌اند و ناچار برای اینکار گروهی یونانی را بآن جزیره‌ها کوچ داده‌اند! با اینهمه هواخواهان کلیسا علاقه دارند تمدن یونان از همه قدیمتر باشد حتی از تمدن لاتین و تمدن شرق.

برخی از مورخان نظر دیگری داشته و نوشته‌اند در حدود هزار سال پیش از میلاد شاخه‌ای از مردم آریائی هند و اروپائی از کرانه‌های دریای سیاه از راه شبه‌جزیره بالکان و آسیای کوچک بجزیره‌های اژه رفته‌اند و این مردم در آنجا و در جزیره کرت^{۱۲} تمدنی همانند تمدن آریائیها پدید آورده‌اند. هواداران تمدن غرب علاقه دارند که در گذشته تمدن از شرق بغرب نرفته باشد و اگر امروز از جهات علمی و صنعتی غرب نسبت بشرق پیشرفت و برتری یافته در گذشته نیز چنین باشد ازینرو گذشته تاریخی شرق را نیز بسود تمدن یونان

هنر مردم
شماره ۱۲۹
تیرماه سال ۱۳۵۲

نویسندگان کلیسا و مورخان غرب زده میخواستند این تمدن ناشناخته و افسانه‌ای را ریشه تمدن غرب و بلکه شرق معرفی نمایند.

ما میدانیم که يك عامل بزرگ اشاعه تمدن زبان است با آنکه گاهی در کنار سنگ‌نبشته‌های کهن شرقی يك سنگ‌نبشته تازه یونانی می‌بینیم ولی باید گفت زبان یونانی هیچگاه زبان علمی و ساده‌ای نبوده است زیرا اصطلاحات علمی در زبان یونان قدیم دیده نمیشود و هیچگاه زبان یونانی حتی در شبه جزیره بالکان و اطراف دریای سیاه انتشار و پیشرفتی نداشته چه رسد که پای آنرا بخواهند تا مرزهای چین بکشانند. همچنین زبان لاتین از زبان یونانی ساده‌تر و دقیق‌تر و بارورتر است.

تنها چون گفته‌اند کتابهای کلیسایی نخست بزبان یونانی نوشته شده از اینرو نویسندگان غربی بدان توجه و عنایت خاصی داشته‌اند حتی کوشش کرده‌اند اصالت و قدمت بیشتری برای زبان یونانی بر لاتین درست کنند. سرزمین یونان میان ایران و روم دو امپراتوری بزرگ باستانی بوده یونان نیز مانند آسیای کوچک گاهی يك ساتراپ‌نشین (خستریا) ایرانی و زمانی زیر سطره امپراطوران روم و گاهی در این خلال خودمختاری داشته.

دیوجنس لرنیترس گوید:

«فلسفه یونان از ملل دیگر رسیده و ظهور آن در خاور

بوده است».

ولتر عقیده داشت که چون یونانیها و تازیان دشمنان ایران بوده‌اند نباید تاریخ ایران را از زبان آنها شنید بلکه باید کسانی بروند و از ایرانیان تاریخ آنان را بیاموزند.

یونانیها خود عقیده دارند که هنر یونان از سده هشتم تا سده سوم پیش از میلاد از خاورزمین الهام گرفته است میدانیم در زمان هخامنشیان و اشکانیان مدت زمانی یونان يك ساتراپی غربی کشور شاهنشاهی بوده. آوازه تمدن یونان بیشتر از زمان دولت بیزانس یا روم شرقی و خلافت عباسیان است که عناصر مانوی در دستگاه بیزانس و خلافت با ایران و روم مخالفت داشتند و با تبلیغات بسیار برای فلسفه و علوم یونانی ریشه‌های تمدن و هنر و دانش ایرانی و رومی را به یونانیان نسبت داده‌اند.

اروپائیان نیز چون میخواستند ریشه‌های برای تمدن غرب درست کنند از این دشمنی استفاده کرده بنای تمدن گذشته برای یونان کمک شایان نموده‌اند.

با اینهمه موجب حیرت است که چگونه مقدمات غالب دانشها و فلسفه در مدت کوتاهی در یونان بظهور پیوسته ولی پس از آن دیگر شراره نبوغی ازین تمدن برنخاسته است ازینرو عقیده هست که آثار مورخان یونان از سده دهم و حداکثر

سده هشتم جلوتر نیست و بوسیله کلیسا این کتابها باین صورت بدست ما رسیده است. موسی خورنی جغرافیانویس رومی عقیده دارد یونانیان آثار بزرگ نویسندگان بیگانه را ترجمه کرده‌اند دل بستگی موسی خورنی با افسانه‌ها و آثار یونانی و پرهیز از همبستگی‌های تاریخی مردم ارمنستان با ایران نشان دهنده آنست که در آن زمان چه نهضت ضدایرانی در بیزانس و دستگاه خلیفگان عباسی پیدا شده که حتی حقایق تاریخی را زیر پا گذاشته و دگرگون نشان داده‌اند.

در طول تاریخ یونان بيك عصر طلائی یادوران پریکلس^{۱۳} بر میخوریم که درصد سال دانشمندان بسیار بدون مقدمه بوجود می‌آیند و شالوده بیشتر دانشها را پی‌ریزی میکنند و سپس درخشش این تمدن علمی خاموش میشود در صورتیکه بیشتر کتابهای تاریخ قدیم منسوب به نویسندگان یونانی که سالها در اختیار

۱- بیونانی Grèc Grèce اروپائیان به یونان هلن Hellenes نیز گفته‌اند.

۲- معجم البلدان یا قوت زیر واژه یونان دیده میشود.

۳- در آثار الباقیه.

۴- شهر برده یا پرتو و بیلقان در قفقاز است یا آران.

۵- در معجم البلدان دفتر چهارم صفحه ۱۵۴۴ چاپ لیبزیک سال

۱۸۶۹.

۶- Troy

۷- داستان اسب تروا و پنهان شدن آدمی در شکم اسب برای گشودن دژ همانند داستان اسفندیار است که برای گرفتن روئین دژ اسفندیار با پوشاک بازرگانان با ارجاسب روبرو میشود و صد شتر بار و کالای بازرگانی که در آن جنگجویان و جنگ افزار پنهان بوده وارد دژ میشوند و با برادر خود قرار میگذارند که روز علامت دهند و در شب آتش افروزند در يك میهمانی که همه مست بوده‌اند بانسانه اسم شب: «انوشه سرو تاج گشتاسب شاه» به دژ راه یافته وارد میشوند این داستان بیشتر با عقل جور می‌آید تا داستان تروا و پنهان شدن يك آدم در شکم اسب.

۸- هانریش Schlimann (۱۸۹۵-۱۸۲۲ م) باستان‌شناس آلمانی که آثاری در آسیای کوچک کاوش کرد و آنرا بازمانده شهر افسانه‌ای تروا دانست و نامید و کوشش نمود تاریخ گذشته یونان را براساس آن بنا نهاد.

۹- تاریخ غرب: A. History of Civilization By Crame Brinton. John Christopher And Robert Lee Wolff New - York 1955.

از گرین بریتون و جان کریستوفر و روبرت لی ولف فصل دوم.

۱۰- H. Dieis

۱۱- اقوامی از تیرم‌های مختلف ساکن کرت بوده‌اند که بعد به می‌سن رفته و گویند به مصر نیز رفته‌اند.

۱۲- تمدن Gnosos در جزیره کرت در مدخل جنوبی دریای اژه.

۱۳- ایران نامه صفحه ۴۱۴.